

TALLINNA ÜLIKOOL

Portfoolio

ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus

Koostajad:

Anastasia Mägi, Piret Rammul,

Anžela Manukjan, Ruth Nael,

Daria Kesvatera, Marko Ool

ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus YID6001.YM

Juhendaja: Maarja Hallik

Tallinn 2023

Sisukord

1. Projekti aruanne.....	3
1.1 Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus.....	3
1.2 Projekti taust ja mõisted.....	4
1.3 Probleemi olulisus, kirjeldus ja meetodite valik.....	6
1.4 Projekti jätkusuutlikkus.....	11
1.5 Koosloome näited.....	12
1.6 Intervjuude ülevaade.....	14
1.7 Intervjuu tulemuste analüüs.....	17
1.8. Ettepanekud.....	18
1.9 Tagasiside.....	18
2. Projekti tegevuskava.....	20
3. Meediakajastus.....	22
4. Iga rühmaliikme õpikogemuse refleksiooni.....	24
Kasutatud allikad.....	27

1. Projekti aruanne

1.1 Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus

CoCreaYOUTH on värske koostööprojekt, kus Tallinna Ülikool koos Karlstadi Ülikooli ja partneritega Soomest ning Gruusiast uurib, milline on kohalike omavalitsuste valmidus kaasata noori (eriti n-õ marginaliseeritud noori) läbi koosloome ja milliseid lähenemisi selleks kasutatakse. Projekti partnerite varasemale kogemusele ja esmastele uuringutele tuginedes selgub, et avaliku sektori innovatsioonis on noorte kaasamine ja koosloome veidi tahaplaanile jäänud, kohalikud omavalitsused ei oska/julge seda alati ellu viia ning vajaksid julgustamist ja häid praktikaid, eriti selles osas, kuidas kaasata nn mitteaktiivseid noori või neid, kes tavaliselt jäävad kõrvale. Seega projekti laiem eesmärk on anda panus noorte osalusse ja demokraatia tugevdamisse ning jätkuprojekti raames on plaanis järgnevatel aastatel panna kokku juhised kohalikele omavalitsustele ja teistele organisatsioonidele noorte paremaks kaasamiseks läbi koosloome.

CoCreaYOUTH projekti raames 2022-2023. õ-a. toimub ka Tallinna Ülikooli tudengite ELU projekt. Projekti teemasse ja eesmärki on lõimitud muuhulgas järgnevad erialad: noorsootöö, valitsemine ja avalik haldus, sotsiaalpedagoogika ja lastekaitse, psühholoogia, sotsiaalne innovatsioon / ettevõtlus, politoloogia jms. Meie projekti teemasse on lõimitud erinevate erialade üliõpilased ja seeläbi saame vajaliku sisendi erinevatelt valdkonna spetsialistidelt ja seeläbi saavutada projektis seatud eesmärgid. Näiteks noorsootöö erialalt saame teadmisi, kuidas kaasata noori ja millised on noorsootöö põhimõtted, organisatsioonikäitumisest, kuidas protsesse juhtida, avalik haldus ja politoloogia annab sisendi, kuidas kaasata kohaliku omavalitust ja suhelda otsustajatega jne. Esimestel kohtumistel leppisime kokku, mis osa igaüks soovib täita ja panime need kirja tegevuskavasse. Eelkõige lähtusimegi nendest rollidest. Rühmaliidri rolli kellelegi ei määratud ning loomulikul teel seda ka ei tekkinud. Protokollija rolli sai loomuliku asjade kulgu järel Ruth. Jooksvalt aitasid tiimiliikmed üksteist, seega kuigi oli peamised rollid tegevuskava järgi seatud, aitasid teised mõnikord kaasa.

Projekti uurimisküsimused eeldavad, et tudengid loovad ühenduskohti erinevate valdkondade vahel, et mõista erinevaid nähtusi, probleemide tagamaid ning oskaksid pakkuda uuenduslikke lahendusi. Meie rühm tegi Eesti riigis noorte kaasatuse ja koosloome

hetkeolukorra kaardistamise, info kogumise, kogutud info analüüsimise ja ettepanekute tegemisega. Kaasame KOVe, eksperte viies läbi dialoogiringi ja intervjuusid.

Projekti eesmärgiks on välja töötada ettepanekud ja juhised noorte paremaks ja sihipärasemaks kaasamiseks kohaliku elu küsimustes. CoCreaYOUTH projekti rühm kaardistab hetkeolukorda noorte kaasamise ja koosloome küsimustes. Samuti üheks eesmärgiks on leida ka näiteid, kas ja kuidas Eestis on noortega koosloomet varasemalt tehtud, eriti KOV tasandil. Selge arusaama saavutamiseks on esmalt kokku lepitud teoreetilistes osas ja jõutud ühisele mõistmisele koosloome ja kaasamise teaduslikes vaatepunktides. Olukorra kaardistamise järel koostas töörühm koos kogu projekti meeskonnaga välja suunised ja ettepanekud kohalikele omavalitsustele noorte koosloome ja kaasamise valdkonnas. Projekt võimaldab välja selgitada KOVe valmidust kaasata noore koosloome läbi ehk noorte kaasamise võimalust ühiskonna olulistesse protsessidesse ning selleks kasutatavaid meetodeid ja nende tõhusust. Projektil on oluline roll koosloome tähenduse populariseerimisel noorte organisatsioonide ja KOVide vahel, sest aktiivne ühiskonnaelus osalemine võimaldab noortel tunda end olulisena ja annab ühtekuuluvustunde, mis omakorda mõjutab positiivselt noorte seaduskuuleka käitumise kujunemist. Koosloome võimaldab noortel õppida sotsiaalsete sidemete loomist ja arendamist, samuti arendada teisi sotsiaalseid oskusi, sealhulgas analüüsida oma mõtteid ja pakkuda selle põhjal välja erinevaid lahendusi. Kaasates erineva elukogemuse ja sotsiaalse taustaga noori, pakutavad lahendused aitavad kaasa sotsiaalsete lahenduste loomisele, mis kajastavad ühiskonna tegelikke vajadusi ning pakuvad arvamuste mitmekesisust.

1.2 Projekti taust ja mõisted

Esmapilgul on raske üheselt vastata, mis vahe on koosloomel ning kaasamisel. Elukestva õppe professor Helen Colley (2007) on öelnud, et meie arusaam sotsiaalsest kaasatusest määrab, milliseid meetmeid me selle tagamiseks võtame (Jüristo, s.a.). Järgnevalt selgitame neid mõisteid.

Kaasamine tähendab inimeste “lülitamist” või “liitmist” otsustusprotsessidesse ja tegevustesse, mis mõjutavad nende elu. See hõlmab nii poliitilist kaasamist, kus inimesed saavad osaleda poliitiliste otsuste tegemises, kui ka sotsiaalset kaasamist, kus inimesed saavad osaleda kogukonnaelus ja oma ümbruse kujundamises. Kaasamine võimaldab inimestel avaldada oma arvamust ja teha ettepanekuid, mis võivad aidata parandada elukeskkonda ja -kvaliteeti. Kaasamisprotsesside puhul tegeleb avalik sektor näiteks ideede

korjega, uurib milliseid probleeme tuleks lahendada ja korraldab arutelusid ning töötube, et leida valitud probleemidele lahendusi. Siiski palju vähem on näha sisulist koostööd lahenduste elluviimisel, sealhulgas disainimisel ja hindamisel. (Pedanik, s.a.)

Koosloomet võib pidada kaasamise üheks vormiks. Koosloome on töömeetod, mille käigus erinevad inimesed üheskoos töötavad, et luua midagi uut ja originaalset. Koosloomest saab rääkida, kui protsessis on olemas järgmised komponendid: 1) ühine probleem; 2) erinevad probleemi osapooled; 3) koostöö võimestamine; 4) kollektiivne otsustamine; 5) kollektiivne õppimine; 6) innovatsiooni hõlbustavad tööriistad, näiteks disainmõtlemine (Pedanik, s.a.). Kui kaasamise eesmärk on saada sihtrühmalt alusteavet ja anda neile võimalus otsuste tegemisel kaasa rääkida, siis koosloomel on oluline, et protsessi eestvedajal ja kaasatud osalistel oleks ühine arusaam probleemist, mida lahendatakse; osalistel oleks ühine huvi lahenduste leidmise vastu ning sidusrühmad, kellel on suur huvi lahendusi leida, saaksid aru, et üksi ei ole võimalik lahenduseni jõuda. (Tibar, 2021)

Koosloome fenomeni hakati uurima 1970. aastatel. Uurijad kasutasid sõna koosloome viidates nii erinevate organisatsioonide ja/või ühiskonna liikmete vahelise suhtluse fenomenile. Selle nähtuse põhi olemus seisnes selles, et mõlemad pooled vajasisid võrdselt suhtlemist või vastasmõju, näiteks teenuse pakkujad meditsiinitöötajad ja nende patsiendid. Teenuse kasutajate arvamuse arvestamine viis kvaliteetsema teenuse loomiseni või tõhusamate meetodite kasutamiseni kui arvamuse mitteamustamine. (Boyle jt, 2013; Realpe jt, 2010)

Sõna "*co-creation*" sünonüümid võivad sisaldada ka selliseid sõnu nagu "*co-production*". Ühes uuringus väidetakse, et *co-production* on erinevaid teenuseid, karjääri ja elukutseid kasutavate inimeste vahel võrdsemate partnerluste arendamine. Sellest tulenevalt võib järeldada, et käesoleva artikli raames kattub mõiste "*co-production*" tähendus ülalpool mainitud "*co-creation*" tähendusega. Rõhutatakse, et ükski roll ei saa olla teisest tähtsam ning kummalgi osapoolel on teatud omadused, oskused või võimed, mida saab teenuse loomise protsessis ära kasutada, et saavutada selle maksimaalne tõhusus ja kohandada teenus võimalikult suurel määral tarbija vajadustele ja nõudmistele. (Social Care Institute for Excellence, 2013)

Koosloomet saab rakendada mitmel erineval viisil ja mitmes erinevas valdkonnas. Mõned näited on (Aps ja Pedanik, 2019):

1. Ühiskondlikud ja poliitilised protsessid - näiteks linnaplaneerimine, arengukavade koostamine, kohaliku otsustusprotsessi parandamine jne.
2. Ühiskondlikud teenused - näiteks haridus, tervishoid, sotsiaaltoetused, keskkonnakaitse jne.
3. Ühiskondlikud projektid - näiteks linnaosade, piirkondade või kogukondade arenguprojektid, kultuuriprojektid, sotsiaalsed ettevõtted jne.
4. Ühiskondlikud üritused - näiteks linnaüritused, festivalid, konverentsid, kogukondlike ürituste korraldamine jne.
5. Ühiskondlikud organisatsioonid - näiteks kogukondlikud organisatsioonid, ühingud, sihtasutused, kohalikud omavalitsused jne.
6. Ühiskondlikud uuringud ja teadus - näiteks kogukondlikud uuringud, teadusprojektid, teadusuuringud jne.
7. Ühiskondlikud äri ja ettevõtlus - näiteks ühiskondlikud ettevõtted, sotsiaalsed ettevõtted, ühiskondlik ettevõtlus jne.

Maailma praktika raames kasutatakse koosloomet juba ammu aktiivselt ettevõtluses. Veel 2012. aastal väitis González, et luua ettevõtluses rohkem interaktiivsust – peaksid projektijuhid kaasama erinevaid sihtrühmi probleemide koos lahendamiseks ja võimaluste otsimiseks, aidates seega kaasa uute toodete ja teenuste parima disaini koosloomisele. (González, 2013)

Seetõttu on oluline keskenduda süsteemsele edasiminekuks, mida on võimalik saavutada valdkondade üleses koostöös ja eelkõige kohaliku omavalitsuse tasandil. Koosloome on sillaks noorte ja sidusvaldkondade vahel, kaasates noori neid puudutavatesse temadesse.

1.3 Probleemi olulisus, kirjeldus ja meetodite valik

Eesti kontekstis koosloome üheks probleemiks kohalikes omavalitsustes on et puudub süsteemsus. Tegevusi korraldatakse juhuslikult ega teata ning osata kasutada selle võimalusi. Seetõttu on oluline keskenduda süsteemsele edasiminekuks, mida on võimalik saavutada

valdkondade üleses koostöös ja eelkõige kohaliku omavalitsuse tasandil. Koosloome on sillaks noorte ja sidusvaldkondade vahel, kaasates noori neid puudutavatesse teemadesse.

Projekti uurimisküsimused eeldavad, et tudengid loovad ühenduskohti erinevate valdkondade vahel, et mõista erinevaid nähtusi, probleemide tagamaid ning oskaksid pakkuda uuenduslikke lahendusi. Väärtus seisneb selles, et meie teadmised ja praktikad on omavahel seotud ning erinevate valdkondade vaheline suhtlus aitab leida puudu olevad lüngad avalikus sektoris noorte kaasamise ja koosloome tahaplaanile jäämise põhjustest.

ELU-CoCreaYOUTH projektis osalevate partnerriikide varasemale kogemusele tuginedes selgub, et avaliku sektori innovatsioonis on noorte kaasamine ja koosloome veidi tahaplaanile jäänud: kohalikud omavalitsused ei oska/julge seda alati ellu viia ning vajaksid julgustamist ja häid praktikaid, eriti selles osas, kuidas kaasata nn NEET noori või neid, kes tavaliselt jäävad kõrvale nn tõrjutud noori. Kohalikes omavalitsustes koosloome üheks probleemiks on süsteemi puudumine. Tegevused korraldatakse juhuslikult ja neid ei teavitata. Samas meil ikkagi puudub hea ülevaade sellest, milline on koosloome kasutus Eestis - kas seda tehakse koos noortega, kas selleks on valmidus ja soov jne. Meie ELU projekti 'kaardistamise faasi' esimene osa seega hõlmas enda kurssi viimist erinevate dokumentide, strateegiatega ja artiklitega, mis käsitlevad noorte kaasamist (sh KOV tasandil) ja puudutavad koosloomet või võiks kuidagi toetada koosloomet Eestis. Samuti tundsi huvi, milliseid noortega koosloome tegevusi või projekte on juba tehtud. Järgnevalt anname neist ülevaate.

Kui Eesti riigi poliitikaid ja alusdokumente uurida, siis näeme, et oleme seadnud suunaks, et oluline on kindlustada noorte kaasatus ja aktiivne osalemine valikute kaalumisel, otsuste tegemisel ning nende elluviimisel, et nad saaksid valida, algatada ja rakendada lahendusi olulistele probleemidele, pakkudes samal ajal piisavalt teavet, toetust ja tagasisidet. Lisaks peaks noortel olema võimalus osaleda teenuste ja tegevuste planeerimisel, kujundamisel, rakendamisel ja hindamisel, mis on suunatud nende vajadustele ja soovidele. See on üks viis noorte võimestamiseks, et toetada nende aktiivset ja hoolivat kodanikuks saamist (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021).

Vastavalt Noorsootöö seaduse § 9-le on võimalik moodustada noortevolikogu linna- või vallavolikogu juurde, mille peamine eesmärk on arutada noorte jaoks olulisi küsimusi, mis kuuluvad linna või valla pädevusse. Noortevolikogul on võimalus koostada ettepanekuid linna- või vallavolikogule ja valla- või linnavalitsusele, lähtudes noorte vajadustest ja huvidega seotud küsimustest. (Noorsootöö seadus, 2020)

Strateegiatest käsitleb noorte kaasamist ja osalust eelkõige "Noorte valdkonna arengukava 2021-2035". Arengukava üheks põhimõtteks on noorte mõtestatud aktiivse kaasamise ja osaluse tagamine nii valikute kaalumisel kui otsuste tegemisel ja elluviimisel. Noortele tuleb tagada võimalus valida, algatada ja luua lahendusi olulistele väljakutsetele, saades selle jaoks piisavalt infot, tuge ja tagasisidet. Olulisel kohal on noorte kaasaraäkimine neile suunatud teenuste ja tegevuste planeerimisel, disainimisel, rakendamisel ja hindamisel. Läbi võimendamise toetatakse noorte kujunemist aktiivseteks ja hoolivateks kodanikeks. (Noortevaldkonna arengukava 2021-2035, 2021)

Eelpool nimetatud põhimõtte elluviimist toetab näiteks kaasav noorsootöö. Kaasav noorsootöö on lähenemisviis, mille eesmärgiks on kaasata noored aktiivselt ja jätkusuutlikult noorsootöösse, et anda neile võimalus oma elus oluliste otsuste tegemisel osaleda. Kaasava noorsootöö lähenemine hõlmab tegevusi, mis toetavad noorte osavõttu ja kaasamist nende elus, sh õppimine, töö ja sotsiaalsete suhete valdkonnas. See aitab noortel saada täielikku potentsiaali ja pakub võimalusi oma elus oluliste otsuste tegemiseks. (Jüristo, s.a.)

Kuna projekt on otseselt seotud noorte kaasamisega ka KOV tegevustesse, siis on oluline puudutada „Valdkondadeülene NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudel kohalikele omavalitsustele“ mudelit, mille loomine ja rakendamine on üks osa Noortegarantii Eesti tegevuskava 2027 tegevustest. Rääkides mudeli elluviimise loogikast tuleb rõhutada, et KOV tasandi koostöömudeli loomisel ja rakendamisel võetakse arvesse erinevaid tegureid, millega tuleb arvestada noorte toetamisel ehk millega peab arvestama noorte jaoks tugisüsteemi loomisel (Joonis 2). Koostöömudeli loomisel oli analüüsitud ja on tuvastatud tegurid, mis mõjutavad mudeli tõhusust erinevates etappides. Näiteks noortega koostöö etapis üheks oluliseks teguriks olid noorte eesmärgid ja uuringu raames oli selgitatud välja selle teguri tähtsus koosloome töötubade raames.

Mudeli loomisel viidi läbi 6 koosloome töötuba, milles osales 30 inimest ja 16 asutust. Koosloome töötubades osalenud osapoolte kogemuste põhjal koostati selle mudeli struktuur ja sisu, näiteks sihtrühma heaoluga seotud vajadused või muud mudeli olulised komponendid nagu eduka noorte hindamiskoostöö komponendid. Kasutades HARNO töötubade raames koosloome meetodit, võimaldab see hinnata erinevaid valdkondi läbi erinevate noortevaldkonnast huvitatud inimeste kogemuste, teadmiste, oskuste prisma. See dokument kirjeldab, et töötuba, sealhulgas koosloome meetodit, kasutatakse koostöömudeli moodustamisel, mille struktuur hõlmab vajaduste selgitamine ja eesmärkide seadmine ja

muud teised komponendid, näiteks noore tegutsemine oma sihtide suunas, mida sai tänu koosloome meetodile uurida ja kirjeldada. (Haridus- ja Noorteamet, Sotsiaalkindlustusamet, 2021).

Projekti eesmärkide saavutamiseks oleme kasutanud kvalitatiivse uurimisviisi. Kvalitatiivsete andmete kogumine oli tehtud intervjuude kaudu. Põhjuseks, miks oleme valinud kõnesoleva meetodi on see, et kvalitatiivse uurimise käigus keskendutakse ühele objekti sisule ning viiakse läbi süvaanalüüsi (Laherand, 2008: 56). Projekti nn uurimisobjektideks olid noored. Projekti eesmärkide saavutamiseks oleme koostanud küsimusi välja valitud respondentidele. Oma töös kasutasime struktureeritud intervjuu meetodi. Põhjendame enda valiku sellega, et struktureeritud intervjuu on kindla struktuuri ja eelnevalt ettevalmistatud küsimustega intervjuueerimise lähenemisviis, mis võimaldas saada süstemaatilisi ja võrreldavat teavet vastajatelt. Selle meetodi puhul kasutasime eelnevalt kindlaksmääratud küsimuste loetelu, mida esitasime kõigile intervjuu osalejatele samas järjestuses. Struktureeritud intervjuud aitasid tagada objektiivsust, võrreldavust ja kvaliteetseid andmeid. Intervjuude meetod on olnud oluline tööriist CoCreaYOUTH projektis, noorte kaasamise teemal. Intervjuud võimaldasid intervjuud meil saada sisukat teavet KOV esindajatelt noorte kaasamise kohta. Küsisime neilt, millised kaasamisvormid ja -strateegiad on nende KOV-s kasutusel, kuidas noorte hääl võetakse arvesse otsustusprotsessides ning millised on nende kogemused ja väljakutsed noortega suhtlemisel. Intervjuud võimaldasid meil mõista, kuidas KOV-d lähenesid noorte kaasamisele ja millised olid nende prioriteedid selles valdkonnas. Teiseks aitasid intervjuud meil saada väärtuslikku teavet ekspertidelt, kes on seotud noorte kaasamisega erinevatel tasanditel. Ekspertide vaatenurk pakkus meile sügavamat ülevaadet noorte kaasamise teoreetilistest alustest, parimatest tavapärastest ja suundumustest. Samuti jagasid eksperdid oma kogemusi ja nägemusi noorte kaasamisest erinevates kontekstides ning pakkusid välja soovitusi ja lahendusi, kuidas seda paremini ellu viia. Selle meetodi kasutamine võimaldas meil sügavamalt mõista, kuidas noori tänapäeval kaasatakse erinevates valdkondades, olgu selleks haridus, poliitika, kogukonna areng või ettevõtlus. Intervjuude meetod meil tuvastada mustrid ja trendid noorte kaasamise protsessis. Küsimuste struktuur ja järjestus võimaldasid meil koguda võrreldavat teavet erinevate osalejate vahel. Nägime, millised kaasamisviisid toimivad kõige paremini ning millised võivad olla väljakutsed ja takistused noorte kaasamisel. Intervjuude abil saime tervikliku ülevaate noorte kaasamisest erinevates kontekstides.

Valisime intervjuude meetodi, et uurida noorte kaasamist, sest see võimaldas saada sügavuti mõistmist võimaldavat teavet ning aitas meil koguda mitmekülgseid ja detailseid teadmisi noorte kaasamise protsesside kohta. Intervjuude läbiviimine KOV esindajate ja ekspertide vahel aitas meil saada mitmeid olulisi vaatenurki ja arusaamu noorte kaasamise valdkonnas.

Esiteks, sügavam mõistmine: intervjuud võimaldavad meil saada sügavuti mõistmist võimaldavat teavet. Saime kuulda osalejate kogemusi, arvamusi ja tähendusi seoses noorte kaasamisega. Intervjuud võimaldasid küsida täpsustavaid küsimusi ja süveneda teemade detailidesse, mis võimaldab meil mõista noorte kaasamise protsesside dünaamikat paremini.

Teiseks, erinevate vaatenurkade kogumine: intervjuud KOV esindajate ja ekspertidega annavad meile mitmekesiseid vaatenurki noorte kaasamisele. KOV esindajad jagavad oma kogemusi ja väljakutseid seoses noorte kaasamisega oma vastavates omavalitsustes. Samal ajal aitavad eksperdid meil mõista noorte kaasamise parimaid tavasid ja teoreetilisi aluseid. Erinevate vaatenurkade kogumine annab meile laiapõhjalise ülevaate ja aitab mõista, kuidas noori tänapäeval kaasatakse.

Kolmandaks, praktiliste lahenduste pakkumine: intervjuude käigus saime küsida osalejate arvamusi ja soovitusi seoses noorte kaasamise parandamisega. See võimaldas meil koguda praktilisi lahendusi ja ideid, mida saame kasutada projekti eesmärkide saavutamiseks. Intervjuude tulemused aitavad meil välja töötada tõhusaid ja sihipäraseid strateegiaid noorte kaasamise valdkonnas.

Otsesed sidusgrupid:

1. Noored: projekt keskendub noorte kaasamisele, seega on noored otsesed sidusgrupid. Projekti tegevused on suunatud noortele, nende osaluse ja häälte kuulamise tagamisele ning noorte kaasamise protsesside parandamisele. Noorte arv võib varieeruda sõltuvalt projekti ulatusest ja sihtgrupi määratlusest.
2. Kohaliku omavalitsuse esindajad: projekti raames tehtud intervjuud KOV esindajatega on otsesed sidusgrupid. Projekti eesmärk on saada teavet ja mõista KOV-de kaasamispraktikaid ning väljakutseid seoses noorte kaasamisega. Olenevalt projekti ulatusest ja valitud KOV-dest võib otseseid sidusgruppe olla mitu.
3. Haridusministeeriumi eksperdid: kui projekti raames tehti intervjuusid haridusministeeriumi ekspertidega, siis nad on samuti otsesed sidusgrupid. Projekti

eesmärk on saada nende ekspertide panus ja teadmised noorte kaasamise valdkonnas ning kasutada neid projekti edendamiseks.

Kaudsed sidusgrupid:

1. Noorte pereliikmed ja hooldajad: kuigi projekt keskendub otseselt noortele, võivad noorte pereliikmed ja hooldajad olla kaudsed sidusgrupid. Noored võivad oma pereliikmeid kaasamise protsessidesse kaasata või nende toetusel osaleda. Seetõttu võivad noorte pereliikmed ja hooldajad projekti tegevustest kaudselt mõjutatud olla.
2. Kogukonnaliikmed: noorte kaasamine ja nende häälte kuulamine võib mõjutada ka kogukonna liikmeid. Kui noored saavad parema kaasamise kaudu võimaluse osaleda kogukonna otsustusprotsessides või panustada kogukonna arengusse, võib see mõjutada kogu kogukonda.
3. Teised huvirühmad: projekti tegevused võivad ka mõjutada teisi huvirühmi, näiteks haridusasutusi, noorteorganisatsioone või valits

1.4 Projekti jätkusuutlikkus

Projekti jätkusuutlikkust tagab enam tõlgitud lauamäng. Koosloomest on loodud väga loov ja hea mäng ning meie tõlkisime selle ümber. See on hetkel veel ülevaatamisel ja valmimisel läheb see COGOV projekti kodulehele üles. Meie CoCreaYOUTH tiimigia mängisime mängu eestikeelsena läbi ning saime aru kui kasulik see on. Edaspidi saab antud mängu mängida koos kohalike omavalitsuste juhtidega, noorsootöötajatega, noortega töötavate spetsialistidega või ükskõik, kes soovib koosloomest rohkem õppida.

Projekti eest jääb vastutama CoCreaYOUTH projekti mentor Maarja Hallik, kes teeb tugevat koostööd partneritega. Ta kannab hoolt, et mäng saaks COGOV kodulehele üles. Samuti saavad CoCreaYOUTH tiimiliikmed seda enda töös kasutada kohaliku omavalituse ja noortega töötavate inimestega koostööd tehes.

Selleks, et tagada projekti tegevuste jätkusuutlikkust pakume kasutada järgmisi soovitusi. Esiteks, strateegiline partnerlus: võib tekkida võimalus luua strateegiline partnerlus mõne KOV, haridusasutuse või muu asjakohase organisatsiooniga. Partnerlus võimaldab saavutatud väljundeid ja tulemusi integreerida partnerorganisatsiooni tegevuskavadesse ja -struktuuridesse. Teiseks, koolitamine ja teadlikkuse tõstmine: Projekti käigus välja töötatud

süsteemide, metoodikate ja kavade järjepidev rakendamine eeldab, et nendega seotud inimesed on teadlikud nende olemasolust ja nende kasutamise viisidest. Seega võib projekti lõpus korraldada koolitusi ja teadlikkuse tõstmise tegevusi, et tagada jätkuv teadmiste ja oskuste olemasolu projekti tulemuste rakendamiseks. Kolmandaks, selleks, et tõsta teadlikust peaks olema juurdepääsetavus dokumentatsioonile. Projekti lõppedes tuleb tagada juurdepääs projekti dokumentatsioonile, mis sisaldab välja töötatud süsteemide, metoodikate, kavade ja muude tulemuste kirjeldusi. See võimaldab tulevastel huvitatud osapooltel kasutada dokumentatsiooni ja rakendada projekti saavutatud väljundeid vastavalt vajadusele.

1.5 Koosloome näited

Kuna üheks meie eesmärgiks oli leida ka näiteid, kas ja kuidas Eestis on noortega koosloomet varasemalt tehtud, eriti KOV tasandil, siis järgnevad näited leidsime intervjuude ja isiklike kontaktide ning isikliku kogemuse kaudu. Näiteks oli projekti meeskonnaliige Marko Ool kaasatud koosloome protsessi Tallinna linna noortevolikogu põhimääruse koostamisel ja osales noortekeskuste teenusedisaini protsessis.

- Tallinna linna noortevolikogu põhimääruse loomine – Kuna noortevolikogu eesmärgiks on rääkida kaasa noori puudutavates linna küsimustes, mis kuuluvad linna võimupädevusse ning teha ettepanekuid linnavõimule, lähtudes seejuures noorte vajadustest ja huvidest, siis moodustati protsessi juhtimiseks laiapõhjaline töörühm. Töörühma ülesandeks oli kaardistada kitsaskohad teiste kohalike omavalitsuste kogemustest ning noorte vajadustest ja sellest tulenevalt üheskoos leida lahendused, mis vastaksid nii noorte kui ka linnavõimu vajadustele. Koosloome tulemiks on noortevolikogu põhimäärus, mis annab aluse noortevolikogu moodustamiseks ja selle töö korraldamiseks. Koosloome protsessis osalesid noored, poliitikud, noorteorganisatsioonide esindajad, linnavolikogu ja noorsootöö spetsialistid.
- Noortekeskuse teenusedisain – Tallinna noortekeskuste teenusmodeli projekt kutsuti ellu eesmärgiga disainida koosloomes siinsete noortega ja noorte jaoks kvaliteetne teenus. Projekti käigus uuriti noortekeskuste teenuse sihtrühmade peamisi huvisid ja vajadusi, samuti seda, millised peaksid olema noortekeskuste teenuse prioriteetsed

eesmärgid ja millised peaksid olema eesmärgid noorsootöötajale, et selle tulemusel kujundada hea Tallinna noortekeskuste teenus. Koostatud mudel kirjeldab, mida peaks Tallinna noortekeskuste teenuste pakkumisel silmas pidama, millest lähtuma ja mida arendama, et noorsootöö eesmärke saavutada. Protsessis osalevad teenusedisainerid, noored, noortekeskuste juhid, noorsootöötajad, ametnikud, poliitikud. Protsess alles käib ja mudeli lõppversioon valmimisel. Tulemused avaldatakse hiljemalt 2023. a augustis Tallinna Haridusameti kodulehel,

- Kohalike omavalitsuste koostöögrupid noorsootöö teenuste arendamiseks – teenusedisaini protsessiga pandi paika noortele suunatud tegevused, mida rahastati Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Osalesid teenusedisainer, kooli esindajad, noorteorganisatsioonid, noortekeskuste esindajad, linnaosade esindajad, noorsootöö spetsialistid ametist, MUPO, politsei. Protsessi raames valmisid 10 uut tegevussuunda Tallinna noortele.

Intervjuude eesmärgiks oli saada ekspertidelt sisendit koosloome ja noorte kaasamise kohta riigis ja kohalikes omavalitsustes ning kaardistada parimaid praktikaid ning koosloomes ette tulevaid väljakutseid. Enne kokkulepete sõlmimist ja küsimuste koostamist tutvus uurimisgrupp koosloome teooriaga ning kaardistas häid näiteid tegevustest, mida on kohalikes omavalitsustes koosloomes noorte või noorteorganisatsioonidega tehtud.

Projektis püstitatud eesmärkide täitmiseks ja koosloome potentsiaali paremaks mõistmiseks koostati uurimisküsimused, millele palusime vastata valdkonna ekspertidel. Ekspertidena käsitlesime spetsialiste, kellel on praktiline kogemus koosloome protsessi juhtimisel ja/või selles osalemises. Küsimuste koostamisel lähtusime põhimõttest, et need oleksid sõnastatud lihtsalt ja mõistetavalt ning aitaksid kaardistada ekspertide kogemust ja saada soovitusi ning näiteid koosloome paremaks mõistmiseks ja probleemkohtadest. Küsimustele vastuste saamiseks pöördus uurimisgrupp 2022. aasta novembris kuue eksperdi poole, keda soovitasid koosloome protsessis osalenud koostööpartnerid või kohaliku omavalitsuse esindajad. Ehk tegu oli mugavusvalimiga. Ekspertidena olid kaasatud esindajad erinevatest asutustest: Haridus- ja Teadusministeerium, Narva Politseijaoskond, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Tallinna Haridusamet, Tartu Ülikool, Tallinna Strategiakeskus. Esmane kontakt loodi e-kirja teel ning eksperte teavitati, et nende vastuseid käsitletakse raportis anonüümselt ning vastavalt Heale Teadustavale (Eesti teadusagentuur). Ekspertidelt saadi vastused

küsimustele kirjalikult või poolstruktureeritud intervjuu vormis sõltuvalt eksperdi eelistusest. Küsimused, mida uurimisgrupp ekspertidele esitas:

- Noorte kaasamine, eemalejäänud noorte kaasamine Eestis KOVide tasandil / üldiselt - mis on Eestis kaasamise osas hästi/innovatiivne ja mis on hetkel kõige suuremad väljakutsed? Kas saate tuua näiteid?
- Mis on koosloome eksperdi (ehk teie) silmade läbi?
- Milline on selle koosloome väärtus koos noortega /eemalejäänud noortega?
- Mis on koosloome protsessi väljakutsed noortega? Millega peab arvestama?
- Kas teid huvitab koosloomine noortega? Miks või miks mitte?

1.6 Intervjuude ülevaade

Järgnevalt ekspertidega toimunud intervjuudest lühikokkuvõtte küsimuste lõikes.

- **Mis on koosloome Teie silmade läbi?**

Selles küsimuses tõid enamus eksperte välja, et koosloome on lahenduste otsimine üheskoos ning seejuures on ülioluline, et protsessi oleksid kaasatud sellest huvitatud ja otseselt seotud osapooled. Väga oluliseks peetakse võrdsetel alustel tegutsemist, õigeaegset kaasamist, usaldust osapoolte vahel ning teistega arvestamist.

Ühe eksperdi mõte koosloome kohta: „*Koosloome on see, kui võrdsetel alustel tulevad ühise väljakutsega tegelema ja lahendust otsima kõik sellega otseselt seotud osapooled.*“

- **Milline on koosloome väärtus koos noortega?**

Ekspert HARNO-st on maininud, et sotsiaalministeeriumis on planeeritud arutlus seoses noorte toetamise teemaga. Täpsemalt vastaja rõhutas probleemi, kus põhikooli noor soovib oma õpinguid mujal jätkata, kuid rahaliste kulutuste tõttu loobub sellest võimalusest. Ekspert rõhutas, et isegi kliimamuutuste teemad on need teemad, kus noored peavad ka kaasatud

olema, sest kõik loodavad seadused hakkavad noori mõjutama elu lõpuni, see milliste seadustega, piirangutega või muudatustega peab elama, peab otsustama üheskoos.

Põhiliselt tõid eksperdid välja, et noorte kaasamine on oluline kuna praktiliselt kõik tegevused mõjutavad noori otseselt või kaudselt. Noortega koos luues annab see protsessile ja teenusele noorte näo ning lahendused saavad noorele omasemad ja nende vajadustest lähtuvad. Oluline on saada teda ning kaardistada, mis on noore jaoks oluline ja seda saab kõige paremini teha ainult noortega suheldes ja neid kaasates.

Ühe eksperdi mõte koosloome väärtuse kohta koos noortega: *“Kui noorsootöötaja väidab, et ta teab, mida noored vajavad, siis peaks ta sellest valdkonnast lahkuma kuna noor ise on oma elu ekspert ja ükski spetsialist ei saa seda ekspertteadmist endale üle kanda.”* Seega noorte kaasamine ja nende soovide ning unistustega arvestamine rikastab protsessi ja tulemust ning ilma noori kaasamata ei tohiks noortele suunatud teenuseid arendada.

- **Koosloome protsessi väljakutsed**

Mitmed eksperdid tõid välja, et kaasamine on hetkel juhuslik nii kohaliku omavalitsuse kui ka riigi tasandil ning tavaliselt ei ole seda arendusprotsessi sisse kirjutatud. Seetõttu ei ole ka noorte kaasamine süsteemne ja noorte häält võiks olla oluliselt rohkem kuulda. Ühe probleemina tuuakse välja, et sageli unustatakse või ei osata noori kaasata ning ei teata, kuidas noorteni jõuda. Lihtne on kaasata aktiivseid noori, kes kuuluvad esindusorganisatsioonidesse, aga kuidas jõuda nendeni, kes on jäänud eemale või kes oma loomult ei ole nii aktiivsed. Kes neid esindab? Mõned eksperdid tõid välja, et noorte kaasamisel ja eelkõige eemale jäänud noorte kaasamise osas on sageli väljakutseks, et noored ei ole sihtrühmana prioriteet. Rõhutati, et täna kõige suuremaks mureks on väikesed linnad ja saared, sest seal on noorte osalus veidi kehvem. Sageli unustatakse, et täiskasvanu jaoks võib olla tegemist põhitööga, aga noor peab osalema muude kohustuste kõrvalt ja leidma selleks lisa-aega, mistõttu võib kannatada noorte vaimne tervis. Oluline on lähtuda noorte võimalustest ja noori kogu protsessis toetada. Protsessi oskuslik läbiviimine ja noorte julgustamine on märksõnadeks.

Ühe eksperdi vastus küsimusele: *„Noored, kes käivad koolis, saavad osaleda kohtumistel vaid pealelõunatel. Koosloome protsessis on kindlasti oluline oskuslik läbiviimine, et noored julgeks oma arvamust avaldada näiteks spetsialistide kõrval. Noored ei pruugi olla ka väga*

püsisivad osalejad, kelle peale saab alati kindel olla, et nad muude tegemiste kõrvalt jõuavad ja tahavad.”

«Väljakutseks on see, et riigisektori inimesed oskaksid mõelda noortele. See on oluline, sest need noored, mis meil praegu on, peavad tulevikus elama selle poliitikaga, mida praegu ette võetakse».

- **Noorte kaasamine KOV tasandil. Mis on kaasamise osas hästi/innovatiivne?**

Positiivsena tuuakse välja, et mõned aastad tagasi veel ei osatud märgata näiteks NEET-noori (mittetöötavaid või mitteõppivaid), siis viimasel ajal on selles osas tehtud samme paremuse suunas ning nende noorte kaasamine ja teenuste osutamine on muutunud läbimõeldumaks. Haridusministeerium oli esimene, kes moodustas noortenõukogu. Haridusministeerium tegeleb väga usinasti noorte kaasamisega ning iga uus samm ja liigutus arutatakse noortega läbi ja püütakse teha kõik võimalik, et uus poliitika oleks nendele kasulik. Noortenõukogu, on moodustatud selleks, et noortel oleks võimalus saada otse ligipääs otsuste juurde. Samuti tehakse noortega koostööd välisministeeriumis, kõrgel tasemel ÜRO-s.

Lisaks on laienenud noorte omaalgatust toetavad vormid ja koostööpartnerid liiguvad noortele lähemale. Näiteks projekt „Politseinik nädalaks kooli“, mille raames saavad noored olla vahetult kontaktis kohaliku politseiga. Üldiselt tõdetakse, et aina enam kaasatakse elanikke, sh noori teenuste arendamisse.

- **Mõni näide koosloomest noortega?**

Ekspertid tõid välja mitmeid näiteid noorteaktiividest, mis tegutsevad noortekeskuste juures ja kus noored ise esitavad oma ideid ja viivad neid ellu. Noorsootöötaja rolliks on sellisel juhul olla lihtsalt toeks. Samuti mainiti sotsiaalse innovatsiooni labori (intervjueerija märkus: mõeldakse arvatavasti SI laborit <https://koosloome.ee/>) projekti, mille tulemuseks on Pärnumaal küttepuid vedavate autojuhtide nõ lisateenus, kaugemate asulate noorte koolist koju viimine. Haridusministeeriumi poolne kõneleja on maininud, et nende organisatsiooni jaoks koosloome on kõik poliitika ja seaduse muudatused, sest need tulevikus mõjutavad noori. Need ministeeriumid, kellel on rohkem kokkupuudet noortega teevad suurt koostööd, näiteks võib tuua uusi seaduste arutamist. Samuti on ka neid noori, kes ise algatavad oma poliitikat ja liikumisi. Sotsiaalministeeriumis pidevalt arutatakse, kuidas veel saab noori

poliitikasse kaasata. Toodi välja ka erinevaid teenusedisaini projekte, näiteks noortekeskuse teenuse arendamine koosloomes noorte ja ekspertidega.

- **Mõni uuenduslik tava/meetodi koosloomest?**

Toodi välja, et osad ministeeriumid on loonud enda juurde noortenõukogud, mis võimaldab kaasata noori poliitikasse ning iga uus samm arutatakse läbi noortega ja püütakse teha kõik võimalik, et uus poliitika oleks nendele kasulik. Näiteks on Haridusministeeriumi ja Välisministeeriumi juurde loodud noortenõukogud ja seeläbi luuakse noortele otseteed poliitikas kaasarääkimiseks. Oluline on tunnetada ja aru saada, mis on noortele oluline, ja tegeleda kaardistamisega ning osata noori kaasata kaasa mõtlema olulistest protsessides.

Ühe innovatiivse näitena märgiti, et Narvas on käivitatud projekt „Miks mitte“, mille eesmärgiks on esmarikkujaid noori mitte rahaliselt karistada vaid lasta neil oma tegu heastada läbi aktiivse tegevuse, kas linna heakorra vaates või huviringide küllastamisega.

1.7 Intervjuu tulemuste analüüs

Ekspertidega tehtud intervjuud andsid kinnitust varasemates uuringutes toodule, et koosloome ja noorte kaasamine ei ole üldjuhul süsteemne. Teadlikkust koosloomest on kasvanud, kuid sageli unustatakse noored sihtrühmana kaasamata või ei osata neid õigesti kaasata. Samas nendivad kõik, et noorte kaasamine koosloomesse annab olulist väärtust protsessile kuna noored näevad asju teise pilguga ja oskavad spetsialistidest erinevaid vaatenurki tuua teenuste arendamisse. Sageli on kitsaskohaks ühise aja leidmine kuna ametnikke ja noorte graafikud on vägagi erinevad. Sageli soovivad spetsialistid, et töö saaks enne kella 17.00 tehtud, aga noortel on enne seda koolikohustus või huvitegevus ja seetõttu võib ühise aja leidmine osutada üllatavalt keeruliseks. Samas, kui noori motiveerida ja nendega asjad kokku leppida sellises vormis ja moel, mis ka neile sobib toimib koostöö hästi. Kokkuvõtvalt võib öelda, et intervjuueeritavate vastused andsid mõista, et parima tulemuse saavutamiseks peab noori kuulama ja noorte kaasamine peab käima läbi nende kanalite, mida sihtrühmad kasutavad ja mis on neile kättesaadavad ja erilist tähelepanu tuleb pöörata väiksemate võimalustega noorte märkamisele ja kaasamisel ning unustada ei tohi noori väikestes linnades ja asulates.

1.8. Ettepanekud

Tuginedes intervjuudel saadud vastustele ja asjaolule, et kõik eksperdid mainisid, rohkemal või vähemal määral, et parima eesmärgi saavutamiseks peab noori kuulama, siis meie ettepanekud on järgmised:

- 1) Noorte kaasamine peab käima teatud infokanali kaudu, mis on sihtrühmale lihtsasti kättesaadav.
- 2) Vaadata kriitiliselt üle kaasamise protsess KOVide tasandil ning vajadusel teha täiendusi noorte kaasamise osas, eriti väiksemates linnades ja saartel.
- 3) Koostöös spetsialistidega ja kohalikele omavalitsuste esindajatega luua kaasamise mudel, mis hõlmab ka koosloomet ning mille eesmärgiks on motiveerida ja julgustada noori kaasa mõtlema ja tegutsema.
- 4) Pädevate spetsialistide kaasamine toetamaks kohalike omavalitsuse ametnikke noortega koosloome läbiviimisel.

1.9 Tagasiside

Haridus-ja teadusministeeriumi tagasiside:

“Kahlemata on tegemist olulise teemakäsitlusega, sest noorte kaasamine erinevatesse protsessidesse ja koos noortega tegemine, nende arvamuse kuulda võtmine on tähtis. Oleme ministeeriumis väga sama meelt, et kahjuks ei ole noorte kaasamine ja koosloome nendega süsteemne nii KOV kui riigi tasandil ning samuti on muutuvates oludes selgeks teha milline oleks mõjus kaasamisprotsess, milles noored soovivad osaleda, et ka nt kohalikul tasandil päriselt asjad juhtuma hakkaksid ja muutuksid jätkusuutlikuks.

Oleksin oodanud veidi laiemat pilti KOVidest kui need millest tööd kirjutate, kuid loodan et olete edaspidi selle oma tegevustesse planeerinud. Samuti on oluline teadmine kas KOV strateegiad noorte kaasamist eesmärgistavad jne.

Kuna teie töös oli mitmeid olulisi suundi, mida oleks vajalik hakata eraldi täpsemalt käsitlema, siis loodan, et kui oma tööga edasi lähete, siis kaasate ka HTMi oma tegevustesse, kuna lõimitud noortepoliitika vastutus on just meie ministeeriumis.”

2. Projekti tegevuskava

Tegevused		Tähtaeg	Vastutaja(d)
Esmane kaardistamine	Teooria otsimine (sh kondikava)	27.09/28.09	Ruth, Anastasia, Piret
	Kontakt KOVidega, võimaluste kaardistamine	3.11	Marko, Piret
	Ekspertidega intervjuud / sisendi saamine & analüüsimine	03.11	Anastasia, Ruth, Daria
	Esimene ülevaade olukorrast, esitlus valmis	19.10	Anžela, Piret, Ruth
	Vahenädala session	21.10	Kõik
	Kaardistuse tulemused (dokument, visualiseerimine)	10.11	Piret
Töötoas osalemine	Töötoa kutsete saatmine kontaktidele	20.10-5.11	Kõik
	Töötuba - esitluse tegemine kaardistamisest	10.11-11.11	Vastavalt võimalustele, loodetavasti kõik saavad mingil hetkel osaleda
Dialog KOVidega	Suhtlus KOVidega	Detsember, jaanuar	Marko, Piret
	Dialogiringide ettevalmistus	Detsember, jaanuar	Kõik
	Dialogiring(ide) läbiviimine	Jaanuar, veebruar	Marko, Piret, Anžela, Anastasia
	Analüüs	Märts	Ruth, Daria
Projekti tulemuste analüüs ja võrdlus riikide vahel	KOVidele ettepanekute tegemine, projekti kokkuvõte	Aprill	Piret, Marko
	Portfoolio	Mai	Kõik
	Mängimine	Mai	Anastasia Mägi, Anžela Manukjan, Ruth Nael, Marko Ool

Projekti lõpetamine	Projekti lõpp – kook ja pidu	Mai 2023	Maarja
	ELU lõpp-esitlus	07.06.2023	Kõik
	Eneserefleksioon jms	Mai lõpp/juuni algus	Kõik

3. Meediakajastus

Suurt meediakajastust me ei suutnud luua, kuid me edastasime enda kogutud info projekti partneritele. Kohtusime 10.-11.november Tallinna Ülikoolis Karlstadi Ülikooli esindajate ning Soome ja Gruusia partneritega, kus esitasime kokkuvõtteid intervjuude tulemustest.

Lisaks on hetkel ülevaatamisel koosloome mängu COGOV tõlge ning see avaldatakse COGOV projekti kodulehel: <http://cogov.eu/>.

Samuti koosloome projektist oli koostatud interaktiivne kokkuvõte, kus iga [veebilehe](#) külastaja saab tutvuda COCREAYOUTH projekti sisuga. Kommunikatsiooni osas koostatud veebilehe sisust, moodustatakse plakateid, mida ülikooli siseselt saab näha ning nendega tutvuda. Kuna ülikool on koht, mida igapäevaselt külastab suur hulk inimesi, see on kõige parem koht meie projekti info edastamiseks, eriti noorte seas.

KOOSLOOME

CoCreaYOUTH projekti raames
2022-2023. õ-a. Tallinna Ülikooli
tudengite ELU projekt.

Projekti eesmärk

Projekti eesmärgiks oli välja töötada ettepanekud ja juhised noorte paremaks ja sihipärasemaks kaasamiseks kohaliku elu küsimustes. Eesmärgi saavutamiseks kaardistati hetkeolukord noorte kaasamise ja koosloome küsimustes ning koguti näiteid koosloomest.

MIS ON KOOSLOOME?

- Koosloome on töömeetod, mille käigus erinevad inimesed üheskoos töötavad, et luua midagi uut ja originaalset
- Koosloomet võib pidada kaasamise üheks vormik

KAASATUD EKSPERDID

- KOV esindajad
- Noorteühingud
- ANKid
- Haridusministeeriumi esindaja
- jt.

KOKKUVÕTE

Projekti lõpuks koostasime ka ettepanekud koosloome prandamiseks. saavutamiseks peab noori kuulama, siis meie ettepanekud on järgmised:

- 1) Noorte kaasamine peab käima sihtrühmale lihtsasti kättesaadav infokanali kaudu
- 2) Vaadata kriitiliselt üle kaasamise protsess KOVide tasandil ning vajadusel teha täiendusi noorte kaasamise osas, eriti väiksemates linnades ja saartel.
- 3) Koostöös spetsialistidega ja kohalikele omavalitsuste esindajatega luua kaasamise mudel, mis hõlmab ka koosloomet ning mille eesmärgiks on motiveerida ja julgustada noori kaasa mõtlema ja tegutsema.
- 4) Pädevate spetsialistide kaasamine toetamaks kohalike omavalitsuse ametnikke noortega koosloome läbiviimisel.

4. Iga rühmaliikme õpikogemuse refleksiooni

Anžela Manukjan: CoCreaYOUTH ELU projekti raames minu panus töösse oli minu hinnangul ulatuslik. Kuna käesolev projekt on juba teine minu elus, siis saan hinnata selle raskusastet. Tõepoolest, selles projektis on lihvitud mitmeid kordi samu tekste, selleks, et nad oleksid täiuslikud ja korrektsed. Saan aru, et eneseanalüüs võib aidata minul endal mõista, mida olen hästi teinud ja mida saan tulevikus oma töös paremini teha. Minu kõige raskemaks osaks oli intervjuuks vajaliku inimese kätte saamine. Täpsustuseks, Haridus-ja Teadusministeeriumi noorte- ja andepoliitika osakonna sisueksperti oli raske kätte saada, kuid tema sõna mängis olulist rolli. Kuna ise olen politoloogia magistrant, siis poliitikaga seotud teemad panevad silmad särama ja kindlasti tekitavad huvi. Poliitika on lai inimtegevuse ala ning noorte kaasamine on oluline teema, sest nagu ka intervjuudes oli öeldud, noored on meie tulevik.

Olen töötanud tihedalt koos teiste projektis osalejatega ja suutsin rühmaga suurepäraselt suhtlust luua. Täitsin oma kohustusi vastutustundlikult ja täpselt. Alati jälgisin tähtaegu ja näitasin kõrget organisatsiooni ja planeerimise taset. Osalesin kõikidel koosolekutel, sest mõistsin, et iga kohtumine on oluline ja vajalik selleks, et projekt saaks edukalt tehtud. Suutsin ülesannetes lihtsalt orienteeruda ja kiiresti lahendada tekkinud probleeme. Koos teiste osalejatega sain teada infot, mis teatud tööriistade abil suurendab noorte kaasamise taset kohalikus poliitikas.

Marko Ool: ma arvan, et andsin suure panuse koosloome hetkeseisu kaardistusse nii teoreetilisse ossa kui ka näidetes. Lisaks suhtlesin aktiivselt kohaliku omavalitsuse esindajatega ning viisin läbi mitu intervjuud ja tegin kokkuvõtted grupi poolt tehtud intervjuudest ning mingitel hetkedel olin ka grupi eestvedajaks. Samuti tegin vahenädalal esitluse.

Kitsaskohana toon välja, et minu arust oleksime võinud alguses kokku leppida grupijuhil. Sageli meil grupis vastutus hajus ja keegi ei tahtnud/osanud initsiatiivi võtta. Mulle endale oli heaks kogemuseks kohaliku omavalitsusega suhtlemine, mille käigus sain aru, et partneritele tuleb anda pikemalt aega tagasiside andmiseks ja ajasurve vastuste saamiseks ei pruugi olla hea. Kõige raskemaks ülesandeks minule ole kogu grupiga projektist kokkuvõtte tegemine. See venis nii ajaliselt kui ka sisupoolest. Võiduks pean, et saime päevalõpuks päris hea ülevaate praktikatest ja meetoditest koosloomes, sh kitsaskohtadesse ning projekti oodatavad

tulemused said täidetud. Enda panust hindan keskmiseks. Arvan, et täitsin mulle pandud ülesanded ja andsin piisavalt sisendit tulemuste saavutamiseks.

Daria Kesvatera: Projektis osalemine andis võimaluse siduda projekti teema - koosloome - alaealiste õigusvastaste käitumise vähendamise lõputöö teemaga ning tänu projektile sain nii teoreetilisi teadmisi kui ka infot koosloome hetkeolukorra kohta Eesti kontekstis, mida plaanin kasutada oma töö teoreetilises osas. Samuti projekt andis mulle võimaluse koosloome teemal intervjuuerida politseiametnikku, analüüsida saadud infot ja tuua kaasa politseiametniku praktilised kogemused osana minu panusest projekti.

Kuna mulle meeldib analüüsida suuri infomahte, pühendasin olulise osa ajast koos ühe kolleegiga vahekokkuvõtte teoreetilise osa loomisele, mille käigus koguti 4 keeles informatsiooni koosloomise ja selle rakendamise kogemuse kohta maailmas.

Võin öelda selle projekti kitsaskohaks määratud juhi puudumist ning stiihilist liidrit rühmas samuti ei juhtunud, mis raskendas grupis edasiste tegevuste planeerimist, kuid tänu projekti eesmärkide selgele arusaamisele saime sellega hakkama. Minu hinnangul see aga lõpptulemust ei mõjutanud ning tänu iga grupi liikme isiklikule panusele täiesti saavutasime projekti eesmärgid.

Anastasia Mägi: Õppisin projekti käigus, kuidas kaasamine ja koosloome võivad mõjutada otsustusprotsesse ning parandada elukeskkonda. Samuti sain kogeda, kuidas erinevad perspektiivid ja teadmised toovad mitmekesisust ja rikastavad meeskonnatööd. Kohtumised ja ühised kokkulepped olid olulised, et selgitada välja ootused, rollid ja vastutusvaldkonnad ning tagada ühine arusaam projekti raamistikust. Minu roll oli leida seletavaid teooriad koosloomest ja läbi viia intervjuu eksperdiga. Seejärel koostada koostöös teise osalejaga tekst koosloome teoreetilise osa kohta. Tähtaegadest kinnipidamine, minu arvates, on olnud kogu projekti käigus üks parimaid motivaatoreid.

Projekti käigus kogesin, kuidas kommunikatsiooniprobleemid võivad tekitada segadust ja ebakindlust. See rõhutab vajadust avatud ja selge suhtluse järele meeskonnas ning vajadust olla toetav ja abivalmis üksteise suhtes. Isiklikult kogesin hetke, kui fookus kadus ja keskendumine muutus keeruliseks. See õpetas mulle vajadust leida endas julguse ja viise, kuidas säilitada fookust ja motivatsiooni ka raskuste korral ning otsida toetust meeskonnakaaslastelt.

Kokkuvõtteks võin öelda, et olen projekti lõpetades tänulik saadud kogemuste eest ning olen kindel, et need õppetunnid aitavad mind tulevikus nii meeskonnatöös kui ka isiklikus arengus. Need on head praktikad, mida võin tulevikus teistes projektides rakendada.

Piret Rammul: Valisin ELU projektidest just selle projekti, kuna arvasin, et saan siin olla abiks oma kohaliku omavalitsuse kogemusega ning olin huvitatud ka projekti eesmärgist seoses noortega koos loomisega. Panustasin projekti nii nagu ajaline ressurss ja oskused võimaldasid. Meie projekt on ka justkui näide koosloomest ja koostööst. Grupiga koos töötamine oli põnev kogemus. Kuna tegu oli nii öelda juhusliku grupiga, siis oli väga raske ennustada, kuidas koostöö laabuma hakkab. Esimestel koosolekutel oli motivatsioon kõigil väga kõrge ja ka tegevused laabusid sujuvalt ning kiiresti. Olemasoleva projekti ühe kitsaskohana tootsin välja pika ajagraafiku, kuna projekt oli jagatud kahe semestri peale, siis tekkisid mõningad hetked, kus selgeid tegevusi ei olnud vaja teha ja need hetked vähendasid üldist motivatsiooni märgatavalt. Üldjoontes toimis grupp hästi. Tagantjärele võiksin välja tuua asjaolu, et kuna meie grupp toimis nii öelda enesejuhtimise teel, siis aega jalt jäi meil puudu selgest juhust, kes oleks jälginud olulisi tähtsaid jms. Kuid hoolimata sellest, saavutasime soovitud eesmärgid.

Ruth Nael: projekt õpetas mulle kindlasti rohkem koosloome kohta ja täpsemalt selle sisu kohta. Panustasin intervjuu läbiviimisesse, kokkuvõtete tegemisse, raporti viimistlemisse ja mängu tõlkimisse. Samuti protokollisin koosolekuid, et meile jääks meelde, mida arutasime jms.

Grupiprotsesside osas tunnen, et oleks saanud paremini. Suurimaks puuduseks tundsin grupiliidri puudumist. Me määrasime üldised tegevused kõigile, kuid kindlat juhtivat organit polnud, seega grupp ei olnud ehk niivõrd motiveeritud ning olime vahepeal veidi segaduses. Mis aga meeldis, oli see, et toetasime üksteist ülesannete täitmisel.

Üldiselt õppisin rohkem ka enda ja grupitöös osalemise kohta ning tean nüüd paremini, millele täpsemalt tulevikus keskenduda.

Kasutatud allikad

Aps, J., Pedanik, R. (2019). Avalike teenuste arendamine omavalitsuste ja kodanikuühenduste koosloomes. Juhendmaterjal. Allikas Sotsiaalse innovatsiooni labor, loetud 18.01.2023,

<https://koosloome.ee/wp-content/uploads/2020/02/Avalike-teenuste-arendamine-omavalitsuste-ja-kodaniku%C3%BChenduste-koosloomes.pdf>

Boyle, D., Harris, M. (2013). The challenge of co-production. How equal partnerships between professionals and the public are crucial to improving public services. https://media.nesta.org.uk/documents/the_challenge_of_co-production.pdf

Co-creation of service innovation in Europe (770492 – CoSIE)

<https://www.tlu.ee/en/yti/co-creation-service-innovation-europe-770492-cosie>

González, J. (2013). LOS PELIGROS DE LA CO-CREACIÓN.

<https://thinkandsell.com/blog/los-peligros-de-la-co-creacion/>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). Noortevaldkonna arengukava 2021-2035.

Lähtekohad noortevaldkonna arenguks., loetud 18.01.2023,

<https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid#noortevaldkonna-aren--accordion>

Haridus- ja Noorteamet, Sotsiaalkindlustusamet. (2021). *Visuaal 2: KOV tasandi koostöömudeli loomise ja rakendamise tegurid, millega tuleb arvestada noorte toetamisel.*

Valdkondadeülene NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömudel kohalikele omavalitsustele. Allikas Harno, loetud 19.01.2023,

https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-09/koostoomudeli_dokument_kovidele_1_1.01.2022.pdf?fbclid=IwAR0UfPkBOmIeNkslm9Bs7CV92Za0UnxbCPmqkJUdY9I7avz3hBKVVtjTFt0

Jüriso, K. (s.a.). *Kaasava noorsootöö - mõistetest ja tähendustest. Ja sellest, milline tähendus on kaasaval noorsootööl.* Kaasava noorsootöö käsiraamat.

https://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2020/01/kaasava_noorsootoo_kasiraamat_lowr_eso.pdf

Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: infotrükk

<https://www.etera.ee/zoom/1930/view?page=1&p=separate&tool=info>

Pedanik, R. (s.a.). Sotsiaalse innovatsiooni labor, loetud 18.01.2023,

<https://koosloome.ee/mis-siis-ikkagi-on-koosloome/>

Realpe, A., Wallace L. M. (2010). What is co-production?

https://personcentredcare.health.org.uk/sites/default/files/resources/what_is_co-production.pdf

Social Care Institute for Excellence's. (2013). *Co-production in social care: What it is and how to do it.*

<https://www.scie.org.uk/publications/guides/guide51/files/guide51-easyread.pdf>

Tibar, R. (2021). Koosloome või kaasamine – kuidas on õigem?

<https://mihus.mitteformaalne.ee/koosloome-voi-kaasamine-kuidas-on-oigem/>

Eesti teadusagentuur. (2017). Hea teadustava. Tartu.

<https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2017/02/HEA-TEADUSTAVA.pdf>